

меншу волатильність, за умови прив'язки виробничого процесу до електрогенерації, що сприяло б більш активному фінансуванню проектів [5].

З зазначеного вище матеріалу можна засвідчити про залежність світової фінансової системи від так званої гегемонії долара, яка триває протягом тривалого часу. Проте, зважаючи на глобальні та інтеграційні процеси, слід очікувати нововведень в світовій фінансовій системі, особливої уваги серед яких заслуговує енерговалюта.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волинський А. Сценарій «сильного долара» : альтернатива «світової гіперінфляції». [Електронний ресурс] / А. Волинський. – Режим доступу: <http://www.warandpeace.ru/ru/commentaries/view/32181>.

2. Кривоус В. Світова економічна криза та шляхи її подолання / В. Кривоус // Вісник ТНЕУ. – 2009. – № 5 – С. 385–389.

3. Кривоус В. Діалектика посткризової світової економічної системи: контури майбутніх змін / В. Кривоус // Вісник КІБІТ. – 2011. – В. № 2(15). – С. 44–48.

4. Кузнецов П. Г. Меморандум в ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pobisk-memory.narod.ru/files/memorandum.zip>.

5. Мерило енергии [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.energovector.com/files/ev10-2014.pdf>.

ВІКТОРІЯ КОРОБІЙ

Науковий керівник:

д.е.н. проф. Савельєв Є. В.

ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ В БОЛГАРІЇ ЯК ФАКТОР РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

У західній науковій думці домінує ідея рівності, відома як «шведська модель», зміст якої полягає в забезпеченні рівних умов розвитку як суспільних верств, так і територій країни. Це завдання корелюється із забезпеченням високого рівня децентралізації державної влади та відповідно – автономності і фінансової самостійності органів місцевого самоврядування. Відповідно країни, що реформуються, відпрацьовують механізм вирівнювання рівнів розвитку регіонів. Їхній досвід можна значною мірою адаптувати до потреб реформування регіонального розвитку України. Цим обумовлено зростання актуальності до сліджень регіональної політики колишніх соціалістичних країн, зокрема Болгарії. Фундаментальні дослідження цієї проблематики здійснені колективом науковців Болгарії, Польщі, Російської Федерації Словаччини та України [2; 4; 5; 6; 7].

Сучасна демографічна ситуація в багатьох країнах Центрально-Східної Європи характеризується зменшенням чисельності й рівня народжуваності

населення, значним міграційним його відтоком, що зумовлює посилення депопуляційних процесів і процесів старіння націй. Постсоціалістичні країни регіону нині переживають важку демографічну кризу, що в перспективі посилить проблему нестачі трудових ресурсів. Серед країн регіону особливо виділяється Болгарія, де ця криза є найбільш вираженою через найгіршу ситуацію серед країн регіону з природним приростом населення й значним його міграційним відтоком. Тому виявлення особливостей сучасного демографічного розвитку цієї країни є актуальним науковим питанням у контексті демографічного розвитку нашої держави, яка перебуває в такій же ситуації, як і Болгарія. [3]

Демографічна політика, як складова регіональної політики держави, розробляється в тісному взаємозв'язку з економічною, соціальною й екологічною політикою. При цьому враховується специфіка демографічної ситуації в кожному регіоні й конкретизуються напрями її реалізації. Основні цілі демографічної політики пов'язані з вирішенням таких проблем, як: формування пропорційної вікової й статевій структури населення, проведення соціальних заходів, що стимулюють народжуваність, поліпшення екологічної ситуації, підвищення безпеки праці тощо. [1, с. 39]

Демографічні процеси й демографічну ситуацію в Болгарії переважно аналізують болгарські науковці. Серед публікацій болгарських учених виділяються статистичні довідники відділу демографічної статистики Національного статистичного інституту Болгарії, де періодично аналізується динаміка чисельності населення, основні демографічні показники його відтворення, специфіка міграційних процесів, зайнятості населення, демографічні тенденції у міжпереписний період тощо [3].

Болгарію є невеликою державою за чисельністю населення: у 2015 р. вона займала 104 місце серед країн світу за версією ООН за цим показником [3]. Характеристики демографічної ситуації країни мають такі ж тенденції, як і в більшості країн Європи. Протягом міжпереписного періоду 2001–2011 рр. щорічні темпи зменшення населення становили 0,5-0,9%. На липень 2016 р. населення становило 7097 тис. осіб, що на 0,7% менше від того ж показника попереднього року [10].

Найвищі темпи зменшення населення характерні для Північної Болгарії, де населення зменшується в 7 разів швидше, ніж у південних регіонах країни. Основні причини масштабного зменшення населення Болгарії – це низька народжуваність, висока смертність і розбалансованість економічного становища регіонів країни [3].

Станом на липень 2016 р. Болгарія займала третє з кінця місце серед країн світу, випереджаючи тільки Андорру та Литву за коефіцієнтом природного приросту населення [10]. Найгірша демографічна ситуація в північних і північно-західних областях країни. У цих регіонах значення коефіцієнта природного приросту населення у 2015 р. коливалося від -10% до -16,7%. Найбільший від'ємний коефіцієнт природного приросту населення зафіксовано у Кюстандільській, Відінській, Монтанській і Плевенській областях. Порівняно краща демографічна ситуація в столичній області Софія та приморських

регіонах, де зафіксовані значення коефіцієнта природного приросту населення вищі ніж середні по країні (від -1,7‰ до -4,9‰) [9].

У формуванні демографічної ситуації й динаміці чисельності населення в Болгарії завжди вагому роль відігравали міграційні процеси. За 1980–2011 рр. 233 тис. осіб переважно працездатного віку виїхали за кордон. Із них 92% повернулися в Болгарію після перебування на заробітках за кордоном, із них 68% перебували там від одного до п'яти років. До 2009 р. від'ємне міграційне сальдо залишалося незначним, близьким до нуля, однак економічна криза 2009–2010 рр. зумовила помітний міграційний відтік населення Болгарії, що спричинив зростання від'ємних значень міграційного сальдо й коефіцієнта щорічного міграційного приросту [3].

Найнижча чисельність населення в області Відін – 91 235 осіб або 1,3% населення країни, а найвища – в столичній області – 1 319 804 чоловік (18,4%). У 16 областях чисельність населення знаходиться в межах 200 тисяч (30,4%); налічується 6 областей з населенням від 200 до 300 тисяч осіб (20,4%) і 6 областей з населенням понад 300 тисяч, при чому в трьох з них: Софія (столиця), Пловдив і Варна, проживає більше 1/3 від загальної кількості населення країни (34,5%) [8].

Процеси природного відтворення й механічного руху населення значно вплинули на статевовікову структуру населення, яке через депопуляційні процеси старіє. У Болгарії переважає жіноче населення (51,4%), при чому різниця між чоловіками та жінками різко збільшується у віці від 60 років, що пов'язано з довшою середньою тривалістю життя жінок [8]. У статевовіковій піраміді населення помітні значні диспропорції, пов'язані з від'ємним природним і механічним приростом населення в останні 20 років. Якщо серед чоловічого населення домінує група осіб віком 35–39 років, то серед жіночого населення – вікова група осіб пенсійного віку (60–64 роки) [3].

У просторовому розподілі молодого населення Болгарії помітні значні диспропорції, що зумовлені головним чином довготривалими тенденціями внутрішніх міграційних процесів. Молодь країни переважно переселяється або в столичну область, або в приморські містечка у пошуках роботи, покидаючи відсталі північні області.

Більшість населення працездатного віку проживає в містах (75,8% за даними перепису 2011 р.), тоді як у селах зосереджена усього четверта частина через значну депопуляцію й старіння сільського населення країни [3]. При цьому розподіл ВВП, рівня зайнятості та рівня доходів у межах країни далеко не рівномірний. Спостерігається взаємозалежність між густотою населення, рівнем урбанізації та вищезгаданими показниками.

Отже, сучасна демографічна ситуація в Болгарії являє собою проблематичний елемент регіональної політики. Попри усі намагання уряду за даними Національного статистичного інституту Болгарії відмінності та розриви між регіонами та областями країни збільшилися. Для досягнення цілей регіональної політики уряду країни буде замало здійснювати економічні заходи стимулювання виробництва чи перерозподілу доходів. Держава повинна забезпечити підвищення життєвого рівня населення (в Болгарії найнижча

середня заробітна плата в ЄС), посилити мотиви для створення сімей і збільшення рівня народжуваності населення. Актуальною також є проблема еміграції населення та маятникової міграції. Хоча демографічна криза в Болгарії не зможе бути вирішена за короткий час, уряд повинен приймати міри для досягнення далеко термінових результатів уже зараз.

Література

1. *Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети: Монографія / за ред. З. С. Варналія. – К.: НІСД, 2007. – 820 с.*

2. *Куриляк М. Ю., Савельєв Є. В. Концептуальні основи міжнародної регіоналізації в контексті глобального розвитку. – Регіональні перетворення у світовому та українському вимірах : моногр. / за наук. ред.. д. е. н., проф. А. І. Крисоватого та д. е. н., проф. Є. В. Савельєва. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – С. 15–31.*

3. *Лажнік В. Й. Сучасна демографічна ситуація в Болгарії. – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://internationalconference2014.wordpress.com/2015/05/09/сучасна-демографічна-ситуація-в-болг>.*

4. *Савельєв Є. В. Концепція регіональних реформ в Україні на рівні NUTS / Євген Савельєв, Віталіна Куриляк // Журнал європейської економіки. – 2016. – Т. 15, № 1. – С. 92–120.*

5. *Савельєв Є. В. Реформування української економіки: невідкладність і пріоритетність / Євген Савельєв, Віталіна Куриляк // Журнал європейської економіки. – 2014. – Т. 13, № 4. – С. 387–400.*

6. *Innovative Strategies of Teritorial Development of V4: Experience for Ukraine / Yev. Savelyev, I. Lishchunskyy, M. Lysun, K. Borsekova, M. Sokolovicz, K. Vitalishova, Yev. Kurylyak. – Ternopil: Terno-graf, 2016. – 216 p.*

7. *Krysovaty A., Savelyev Yev. a.a. Regionalisation in Central-Eastern European Countries: Bulgaria, Poland, Russia, Slovakia and Ukraine. – Berlin, 2016. – 360 p.*

8. *Population and Demographic Processes 2015. National Statistical Institute of Bulgaria. – 2016. – [WWW resource]. – Available at: <http://www.nsi.bg/sites/default/files/publications/DMGR2015.pdf>.*

9. *Regions, districts and municipalities in the Republic of Bulgaria 2015. National Statistical Institute of Bulgaria. – 2017. – [WWW resource]. – Available at: <http://www.nsi.bg/en/content/14866/публикация/regions-districts-and-municipalities-republic-bulgaria-2015>.*

10. *Total Population – Both Sexes. World Population Prospects, the 2015 Revision. // United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division, Population Estimates and Projections Section. – 2015. – [WWW resource]. – Available at: <https://esa.un.org/unpd/wpp>.*